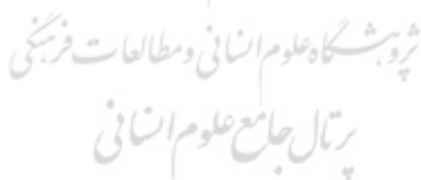

بررسی فقهی حقوقی نوع مسئولیت مدنی در اعتبارات اسنادی
احسان مشکل گشا^۱ - مسعود رضا رنجبر^۲ - مصطفی ماندگار^۳ - رضا زارعی^۴
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۲۵ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۰۸

چکیده:

امروزه پرداخت ثمن در تجارت بین‌الملل با اعتبارات اسنادی صورت می‌پذیرد. بررسی وضعیت این نوع روش پرداخت و انطباق آن با نهادهای فقهی و حقوقی اهمیت موضوع مسئولیت مدنی پیرامون اعتبارات اسنادی را نشان می‌دهد. حقوق ما تا حد زیادی منبعث از فقه می‌باشد و در مواردی نیز همسو با حقوق اروپا تمایل به سمت جبران مالی خسارت دارد، اما در فقه بیشتر گرایش به سمت جبران عینی خسارت می‌باشد. سؤال این است که در اعتبارات اسنادی مسئولیت مدنی از چه نوعی می‌باشد؟ برای تحقق مسئولیت مدنی، فعل زیانبار در ضمان قهری و نقض عهد قراردادی مطرح می‌باشد. با توجه به عدم وجود قرارداد بین ذی نفع و بانک مسئولیت ذینفع غیرقراردادی و مسئولیت‌های دیگر، تابع قواعد مسئولیت قراردادی و اصول حاکم بر اعتبارات اسنادی می‌باشد. پژوهش حاضر به شیوه توصیفی تحلیلی می‌باشد.

واژگان کلیدی: اعتبارات اسنادی، مسئولیت مدنی، قرارداد، قهری

^۱ - دانشجوی دکتری تخصصی حقوق خصوصی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
ehsan_moshkelgosha@yahoo.com

^۲ - استادیار و عضو هیئت علمی گروه حقوق خصوصی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران: نویسنده مسئول
mrj@iaushiraz.net

^۳ - استادیار و عضو هیئت علمی گروه حقوق خصوصی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
Drmandegar@Gmail.com

^۴ - استادیار و عضو هیئت علمی گروه حقوق خصوصی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران
Reza_zarei@yahoo.com

مقدمه

یکی از مسائل مهم در هر قراردادی نحوه پرداخت و اجراء تعهدات طرفین است. هر طرف قرارداد سعی بر آن دارد که تا زمانی که طرف دیگر تعهد خویش را اجرا ننموده از ایفای تعهد سرباز زند و یا حتی الامکان پس از حصول تضمین کافی از طرف مقابل وفای به عهد نماید. در معاملات بین‌المللی نگرانی‌های طرفین به جهات مختلف از قبیل عدم آگاهی به مسایل حقوقی، سیاسی و اقتصادی کشور طرف مقابل، بعد مسافت و به مراتب بیشتر از یک معامله داخلی است. بر همین مبنا روش‌های متعدد و متنوعی برای پرداخت بوجود آمده که پرداخت قیمت کالا از پیش، پرداخت براساس حساب مفتوح، پرداخت به روش وصولی و اعتبار اسنادی از متداول‌ترین روش‌های پرداخت هستند که هریک از آنها دارای مزایا و معایبی می‌باشند. به عنوان مثال، پرداخت قیمت کالا از پیش حداکثر منافع را برای فروشنده تضمین می‌کند، چرا که خریدار وجه کالا را قبل از تحویل آن پرداخت می‌کند. این درحالی است که در پرداخت براساس حساب مفتوح، خریدار وجه کالا را بعد از حمل و تحویل پرداخت می‌کند و این امر متضمن ریسک بالای برای فروشنده است و خریدار از بیشترین اطمینان برخوردار است. در هر حال از میان روش‌های متعدد و متنوع پرداخت، اعتبار اسنادی به دلیل ویژگی‌های خاص خود از قبیل اصل استقلال اعتبار اسنادی و اصل انطباق دقیق اسناد، مقبول‌ترین روش پرداخت محسوب شده و مشکلات خریدار و فروشنده را به حداقل می‌رساند. این روش پرداخت انعطاف پذیر بوده و اشکال گوناگونی از آن برای پاسخگویی به نیازها و احتیاجات متنوع و مختلف بازرگانان بین‌المللی متداول شده که در هر قراردادی طرفین براساس خواسته‌ها و نیازها و امکاناتی، خود می‌توانند از یکی اشکال مختلف آن استفاده کنند. در این روش بدین ترتیب عمل می‌شود که طرفین معامله به پرداخت ما به ازاء قراردادی خود از طریق اعتبار اسنادی توافق کرده سپس خریدار از بانک واقع در کشور محل اقامت خود تقاضای گشایش اعتبار بنفع فروشنده را می‌نماید. بانک مذکور در صورت موافقت با تقاضای گشایش اعتبار، متعهد است که اعتبار را منطبق با دستورات متقاضی گشایش نموده و آن را راسا یا از طریق نماینده خود به فروشنده ابلاغ نماید. (همایونی، ۱۳۹۱: ۳۸-۱۵) چنانچه ذینفع اسناد مقرر شده در اعتبار را قبل از انقضاء مهلت اعتبار به بانک گشاینده اعتبار و یا هر بانکی که از طرف این بانک تعیین شده ارائه دهد، بانک اسناد ارائه شده را بررسی و در صورت مطابقت ظاهری اسناد با شروط اعتبار وجه اعتبار را به ذینفع پرداخت نموده یا تعهد پرداخت مدت دار را قبول خواهد کرد. همانطور که آشکار شد در اعتبار اسنادی ابتکار عمل تنها در اختیار خریدار نیست تا اگر اراده-

اش به عدم پرداخت وجه تعلق گرفت این امکان را داشته باشد که از پرداخت وجه اعتبار امتناع نماید بلکه اعتبار اسنادی قراردادی مستقل از قراردادی مبنایی بوده که متعهد اصلی آن بانک می‌باشد. به عبارت دیگر در این روش پرداخت بانک تنها واسطه‌ای بی اختیار و بدون مسئولیت نیست، بلکه متعهد اصلی پرداخت وجه اعتبار است و در اجرای تعهدات خود باید بسیار دقیق عمل کند و وجه اعتبار در مقابل اسناد به ظاهر منطبق با شروط اعتبار پرداخت نماید. در غیر این صورت ممکن است تعهدات بانک اسباب مسئولیت وی را در مقابل متقاضی یا ذینفع فراهم آورد. همانطور که بیان شد خریدار بر مبنای توافقات خود با فروشنده مبنی بر پرداخت مبلغ قراردادی از طریق اعتبار اسنادی، به بانک مراجعه و تقاضای گشایش اعتبار به سود فروشنده را م نماید اگر بانک با تقاضای خریدار موافق باشد باید اعتبار را دقیقاً منطبق با دستورات خریدار گشایش نموده و آن را به ذینفع ابلاغ نماید. اولین مسئله که در این مرحله می‌شود این است که اگر بانک اعتبار را دقیقاً منطبق با دستورات متقاضی گشایش ننماید چه اتفاقی خواهد افتاد؟ همچنین با توجه به تعهد بانک در پرداخت وجه اعتبار در مقابل اسناد به ظاهر منطبق با شروط اعتبار اسنادی این مسئله مطرح می‌شود که معیار بانک برای این بررسی چیست و اگر بانک وجه اعتبار را با وجود مغایرت میان اسناد ارائه شده و شروط اعتبار را پرداخت نماید و یا با وجود مطابقت اسناد، از پرداخت وجه اعتبار امتناع نماید در مقابل چه کسی و چه مسئولیتی خواهد داشت. از سوی دیگر پرداخت در اعتبار اسنادی در مقابل اسناد به ظاهر منطبق صورت می‌گیرد و در مواردی ممکن است با وجود آنکه اسناد ارائه شده ظاهراً منطبق با شروط اعتبار است در واقع مجعول و متقلبانه بوده یا اینکه اصل، کامل و منطبق با شروط اعتبار است اما از محتوای کاذبی برخوردار است و تقلب در معامله تحقق یافته است. در این شرایط با در نظر گرفتن اصل انطباق دقیق اسناد و اصل استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد مبنایی این مسئله مطرح می‌شود آیا بانک مکلف به پرداخت وجه اعتبار در مقابل اسناد منطبق با شروط اعتبار است یا اینکه باید بعثت ارائه اسناد متقلبانه و مجعول یا تقلب در معامله از پرداخت وجه اعتبار امتناع نماید؟ باتوجه به مسائل مطروحه و جایگاه بانک در اعتبار اسنادی مسئولیت بانک در گشایش اعتبار منطبق دستورات متقاضی، بررسی اسناد و مدرک ارائه شده جهت پرداخت وجه اعتبار از حیث مطابقت یا عدم مطابقت با شرایط مندرج در اعتبارنامه و مسئله تقلب نسبت به اعتبارات اسنادی موضوعاتی بوده که نیازمند بررسی و تحقیق می‌باشد (kouladise, 2006)

با توجه به افزایش معاملات بین‌المللی و افزایش روز افزون استفاده از اعتبارات اسنادی در این معاملات، بررسی حقوقی و به ویژه مسئولیت مدنی این اعتبارات از ضرورت فوق العاده‌ای

برخوردار است و با شناخت نوع مسئولیت و به تبع آن آثار مسئولیت به تعیین دقیق میزان مسئولیت، ارکان مسئولیت در راستای جبران خسارت که از نتایج مهم مسئولیت مدنی می‌باشد می‌پردازیم.

۱- مسئولیت و نوع آن در اعتبارات اسنادی

۱-۱- مسئولیت مدنی قراردادی

الف) مفهوم مسئولیت قراردادی

تعهدی که در نتیجه تخلف از مفاد قرارداد خصوصی، برای اشخاص ایجاد می‌شود، برخلاف مسئولیت مدنی خارج از قرارداد که در آن قراردادی در کار نیست.

ب) شرایط ایجاد مسئولیت قراردادی

۱) وجود قرارداد

برای اثبات مسئولیت قراردادی وجود و اثبات قرارداد، امری ضروری است و احراز رابطه قراردادی میان خواهان و خوانده یکی از ارکان مسئولیت قراردادی است و این رابطه فقط در مورد طرفین قراردادی باید باشد، و اگر طرف قرارداد به شخص دیگری که خارج از قرارداد است ضرری بزند، این مسئولیت قراردادی نخواهد بود.

۲) رابطه علیت بین خسارت و عدم اجرای قرارداد

باید بین خسارت وارده و قرارداد، چنان رابطه‌ای باشد که بتوان گفت خسارت در نتیجه عدم اجرای تعهد به بار آمده است؛ برای مثال در عقد بیع اگر فروشنده، مبیع را تحویل ندهد و ضرری از این بابت به مشتری برسد، این در نتیجه مسئولیت قراردادی است. (کاتوزیان، ۱۳۸۷)؛ (مافی و عبدالصمدی، ۱۳۹۴: ۳۹)

ج) ارکان مسئولیت قراردادی

۱) تخطی: اینکه متعهد، تعهد ناشی از عقد را به جا نیاورد.

۲) اثبات ضرر: دادگاه در صورتی حکم به خسارت خواهد داد که ضرر اثبات شود (برداشت از ماده ۵۲۰ آئین دادرسی مدنی)

۳) رابطه سببیت: این ضرر بلاواسطه ناشی از عدم انجام تعهد یا تأخیر آن باشد. (برداشت از ماده ۵۲۰ آئین دادرسی مدنی)

۴) جبران خسارات قراردادی

هرگاه در نتیجه عدم اجرای تعهد، خسارتی به متعهد له وارد شده باشد، وی می‌تواند به

دادگاه مراجعه کرده و جبران خسارت را مطالبه نماید. (مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی ucp 500 و ucp600)

۱-۱-۱- رابطه بین بانک گشاینده و متقاضی

بانک گشاینده اعتبار بنابر تقاضای شخص دیگری به گشایش اعتبار اقدام می‌کند. از اینرو، عنوان متقاضی و بانک گشاینده بر دو شخص مستقل از یکدیگر اطلاق می‌شود. متقاضی اعتبار اسنادی شخصی است که از بانک گشاینده اعتبار درخواست می‌کند تا اعتبار اسنادی را به نفع ثالث (ذینفع) افتتاح کند. این شخص در واقع همان فروشنده در معامله پایه یا ذینفع اعتبار اسنادی است که به نام او اعتبار گشایش یافته است. از طرف دیگر اعتبارات اسنادی، بانک گشاینده اعتبار یا صادرکننده است. بانک گشاینده اعتبار، بانک یا شخص دیگری است که اعتبار را افتتاح می‌کند (بند ۱ ماده ۱۰۳ - ۵ قانون متحدالشکل تجارت امریکا) در عمل، اعتبارات اسنادی، بیشتر توسط بانکها گشایش می‌یابند. در ماده (۲) مقررات و رویه‌های متحد-الشکل اعتبارات اسنادی UCP600 بانک گشاینده اعتبار چنین تعریف شده است: (بانک گشاینده اعتبار بانکی است که بنابر درخواست متقاضی اعتبار یا از جانب خود، اعتبار اسنادی را افتتاح کند). از آنجا که مقررات یو. سی. پی از عبارت بانک استفاده کرده است، اینطور به نظر می‌رسد که آن را در مورد غیربانک قابل اعمال نمی‌داند؛ ولی به دلیل آنکه مقررات مزبور، ماهیتاً از قواعد اختیاری و تکمیلی است، مفاد آن تا حدی که باعث خروج عمل از عنوان اعتبار اسنادی نشود، قابل تغییر به نظر می‌رسد. در اعتبار نامه‌ای که از سوی شخصی غیر از بانک صادر می‌شود، طرفین می‌توانند بر حکومت قواعد یو. سی. پی تراضی کنند. (آقایی فر، ۱۳۷۷: ۴۵) با فرض اینکه شرایط اعتبار اسنادی مورد توافق طرفین قرارداد (خریدار و فروشنده) قرار گرفته باشد، خریدار جهت گشایش اعتبار به بانک خود مراجعه می‌کند. تکمیل و امضای فرم‌های چاپی گشایش اعتبار توسط متقاضی، به منزله پیشنهادی تلقی می‌شود که اگر بانک با آن موافقت نماید قراردادی میان متقاضی و بانک بوجود می‌آید و به موجب آن بانک متعهد می‌شود که وجه اعتبار را در مقابل ارائه اسناد و مدارک منطبق با شروط و تعلیقات اعتبار اسنادی به ذینفع پرداخت نماید. در واقع بانک با پذیرش درخواست متقاضی، اعتبار خود را جانشین اعتبار وی می‌نماید و به همین علت باید فوق العاده دقیق باشد و اعتبار را با عباراتی روشن و مطابق دستورات متقاضی تنظیم نماید. (عمروانی، ۱۳۸۷: ۳۴) در این قرارداد متقاضی مقابلاً "متعهد می‌شود وجهی را که بانک بطور صحیح و بر حسب مطابقت ظاهری اسناد با شروط اعتبار اسنادی به ذینفع پرداخت نموده را به انضمام کارمزد خدمات

بانکی و هزینه‌های گشایش اعتبار به بانک بازپرداخت نماید. اصولاً بانک برای تضمین اجرای تعهد متقاضی مبنی بر بازپرداخت وجه اعتبار و سایر هزینه‌های بانکی، گشایش اعتبار را منوط به سپردن وثیقه مناسب از سوی متقاضی می‌نماید تا در صورت امتناع از بازپرداخت وجه اعتبار با ریسک کمتری مواجه شود در واقع با پذیرش درخواست متقاضی از طرف بانک، اقدام یک جانبه وی به توافقی دو جانبه منتهی می‌گردد و اگر بخواهیم این رابطه را در قالب حقوقی شناخته شده قرار دهیم به نظر می‌رسد باید آن را، محصول آزادی اراده در قراردادها و مصداقی از ماده ۱۰ قانون مدنی به شمار آورد که اصولاً قراردادی لازم عهدی، الحاقی، تشریفاتی و معوض است. نتایج اقتصادی این قرارداد نهایتاً به خریدار تحمیل شده و بانک تنها واسطه و عامل اجرای تعهد خریدار بوده و وظایف و اختیارات آن تا حدی است که از جانب متقاضی اعتبار مشخص و درخواست گردیده است. بدین ترتیب ماهیت نمایندگی قرارداد منعقد شده میان بانک گشاینده و متقاضی به وضوح استنباط می‌شود و عبارت بکار رفته در (یو سی پی) که مقرر می‌دارد (بانکی که در اجرای دستورات درخواست کننده اعتبار از خدمات بانکی دیگری استفاده می‌کند این عمل را به حساب و مسئولیت درخواست کننده اعتبار انجام می‌دهد) مؤید این امر است.

بنابراین آشکار می‌شود که رابطه میان متقاضی و بانک گشاینده اعتبار یک رابطه قراردادی با ماهیت نمایندگی است و چنانچه بانک از حدود اذن و اختیار اعطایی از طرف فروشنده که همانا پرداخت وجه اعتبار در مقابل اسناد منطبق با شروط اعتباراسنادی تجاوز نماید در برابر متقاضی مسئولیت قراردادی دارد و با توجه به نقض قرارداد از طرف بانک متقاضی نیز می‌تواند از بازپرداخت وجه اعتبار به بانک امتناع نماید. (Hoogland, 1986: 623)

باید توجه داشت که هرچند خدمات سایر بانک‌های دخیل در عملیات اعتبار اسنادی مانند بانک ابلاغ کننده، بانک تأیید کننده و بانک تعیین شده در راستای اجرای قرارداد منعقد شده بین بانک گشاینده و متقاضی می‌باشد اما این بانک‌ها هیچگونه رابطه قراردادی با متقاضی نداشته و ایجاب و قبولی میان طرفین رد و بدل نمی‌شود.

بانک‌های واسطه صرفاً به نمایندگی از بانک گشاینده اعتبار عمل می‌کنند و تعهدی که هر یک از آنها در اعتبار اسنادی بر عهده دارند صرفنظر از نوع و میزان آن تنها در قبال مشتری خود یعنی بانک گشاینده اعتبار می‌باشد و نه مشتری نهایی قرارداد یعنی متقاضی اعتبار. بنابراین همانطور که متقاضی در صورت نقض شرط تعهد پرداخت وجه اعتبار اسنادی در برابر اسناد منطبق با شروط اعتبار، نمی‌تواند علیه پرداخت کننده وجه که غیر از بانک گشاینده

اعتبار است اقامه دعوی قراردادی نماید؛ بانک پرداخت کننده نیز نمی‌تواند جهت بازپرداخت وجه اعتبار اسنادی مستقیماً به متقاضی اعتبار مراجعه نماید.

۱-۱-۲- رابطه بین بانک و ذی نفع

همانطور که قبلاً مورد بررسی قرار گرفت و ذکر شد، بانک گشاینده با گشایش اعتبار اسنادی متعهد می‌شود که در مقابل ارائه اسناد منطبق با شروط اعتبار، وجه آن را در اختیار ذینفع (فروشنده) قرار دهد، درحالی که هیچگونه ایجاب و قبولی میان بانک و ذینفع اعتبار رد و بدل نمی‌شود و ظاهراً هیچ رابطه قراردادی میان این دو وجود ندارد. بنابراین این سؤال اساسی به ذهن خطور می‌کند که مبنای تعهد و الزام بانک در مقابل ذینفع چیست؟ در نظام‌های حقوقی مختلف پاسخ‌های گوناگونی برای این پرسش ارائه شده است که از آن جمله می‌توان تئوری ایجاب و قبول، تئوری تضمین، تئوری خریدار نماینده فروشنده و نظریه سند مجرد را نام برد. هر یک از نظریه‌های مطروحه در خصوص مبنای تعهد بانک توجیهاتی را ارائه نموده‌اند و دارای نقاط قوت و ضعف می‌باشند که بررسی هر یک از آنها از حوصله این بحث خارج است. اما در پاسخ به سوال مطروحه و با در نظر گرفتن مبانی حقوقی ایران، می‌توان علت تعهد بانک در مقابل ذینفع را استثنائی بر اصل نسبی بودن قراردادها به شمار آورد. (Dekker, 1998: 19) زیرا مطابق اصل نسبی بودن قراردادها، معاملات و عقود فقط درباره طرفین متعاملین و قائم مقام قانونی آنها مؤثر است. اما این اصل مطلق نبوده و ممکن است در ضمن معامله‌ای که شخص برای خود می‌کند تعهدی نیز به نفع ثالث بنماید. در رابطه میان بانک گشاینده و ذینفع نیز بانک گشاینده متعهد به پرداخت وجه اعتبار به ذینفع، که در رابطه قراردادی میان وی و متقاضی، ثالث بود و هیچگونه رابطه قراردادی که محصول توافق و تراضی آن دو باشد وجود ندارد، گردیده است.

به عبارت دیگر متقاضی و بانک در ضمن قرارداد گشایش اعتبار، تعهدی را به نفع ثالث (ذینفع) نموده‌اند که بدون نیاز به قبول و موافقت، وی را مستحق مطالبه وجه اعتبار می‌نماید. البته تعهد بانک در مقابل ذینفع مطلق نبوده بلکه منوط به ارائه اسناد مقرر در اعتبار نامه قبل از انقضاء مهلت اعتبار می‌باشد. در واقع متقاضی و بانک به عنوان طرفین قرارداد، حقوقی را برای شخص ثالث ایجاد کرده و چگونگی اجرا و مطالبه آن را نیز تعیین کرده‌اند. بدین ترتیب اگر بانک گشاینده اعتبار از پرداخت وجه اعتبار در مقابل ارائه اسناد منطبق با شروط اعتبار امتناع نماید، ذینفع می‌تواند مطابق قواعد عمومی تعهدات برای مطالبه حق و اجبار بانک گشاینده به انجام قرارداد علیه او اقامه دعوی نماید. اما ذینفع در استفاده یا عدم استفاده از اعتبار مختار بوده و متقاضی

و بانک نمی‌توانند وی را به استفاده از اعتبار اسنادی مجبور نماید تنها اقدامی که برای خریدار متصور است، این است که به علت عدم اجرای تعهدات قرارداد مبنایی علیه فروشنده طرح دعوی نماید. در واقع فروشنده به علت عدم اجرای قرارداد مبنای گشایش اعتبار مسئول است نه به علت عدم استفاده از اعتبار بانک گشاینده نیز برای هزینه‌های ناشی از گشایش، ابلاغ و تایید اعتبار حق مراجعه به ذینفع را نداشته تنها می‌تواند به متقاضی اعتبار مراجعه نماید. (زمانی فراهانی، ۱۳۸۳: ۳۹)

۱-۱-۳- رابطه بین متقاضی و ذی نفع

انجام هرکاری برپایه توافق بین متقاضی و ذینفع آن صورت می‌گیرد. در اعتبارات اسنادی نیز وجود رابطه هدفمند بین متقاضی و ذینفع الزامی هست، در واقع اساس معاملات اسنادی بر پایه توافق جهت پرداخت از طریق اعتبار از طریق بانک هست. اگرچه وجود استقلال اعتبارات اسنادی تحت تأثیر قرارداد مبنایی قرا نمی‌گیرد ولی رابطه حقوقی براساس این قرارداد بین دو طرف ایجاد می‌شود. که براساس آن پرداخت از طریق اعتبار اسنادی در قبال تحویل دیگر مدارک و اسناد انجام می‌پذیرد. بدین ترتیب متقاضی اعتبار به پرداخت از طریق اعتبار اسنادی و ذینفع به تحویل مدارک و اسناد متعهد شده می‌باشد. این الزامات در واقع توسط دوطرف در متن توافق قید گردیده هست. قیود و شرایط اعتبار و اسناد خواسته شده باید مطلق قرارداد مبنایی یا اصلی منعقد میان دو طرف باشد متقاضی اعتبار باید در مهلت مقرر گشایش اعتبار کرده و اعتبار نامه را در کشور مدنظر به طرف ذینفع صادر کند. در صورتی که متقاضی اعتبار، کوتاهی در گشایش اعتبار مرتکب شود ذینفع قادر به ادعای خسارت می‌تواند باشد. ذینفع نیز ملزم هست اسناد و مدارک مصرح در اعتبار را تهیه و جهت ارسال به بانک گشاینده به بانک ابلاغ کننده تسلیم نماید. از طرف دیگر ذینفع نسبت با قیود و شرایط مندرج در اعتبارنامه براساس قرارداد مبناء باید متقاعد گردد. بررسی دقیق اسناد خواسته بالحق دوطرف بوده و هرگونه نقص در قرارداد می‌تواند منجر به درخواست اصلاحیه در قرارداد و یا اسناد تحویلی گردد. در این بین انجام هرگونه ارائه اسناد بین دوطرف توسط بانک ابلاغ کننده صورت می‌گیرد و خلاف آن کان لم یکن تلقی می‌شود. (رقیعی، ۱۳۸۷: ۹۶-۵۱)

۱-۱-۴- رابطه بین بانک تأیید کننده و ابلاغ کننده با ذی نفع

همانطور که گفته شد بانک گشاینده نماینده خاص متقاضی است. این بانک برای اجرای تعهداتش که همان پرداخت وجه اعتبار به ذینفع در مقابل اسناد منطبق با شروط و تعلیقات اعتبار اسنادی است، از خدمات بانک‌های دیگر استفاده می‌کند. با توجه به فقدان هیچگونه رابطه

قراردادی میان بانک‌های واسطه و متقاضیان اعتبار، این بانک‌ها اقدامات خود را به نمایندگی از بانک گشاینده اعتبار انجام می‌دهند. به عبارت دیگر بانک گشاینده اعتبار نماینده متقاضی اعتبار بوده و هر یک از بانک‌های کارگزار نماینده بانک گشاینده اعتبار می‌باشند و اقدامات هر یک از این بانک‌ها در حدود نمایندگی اعطایی، بانک گشاینده را متعهد خواهد کرد. (حسینی و اسکینی، ۱۳۹۳: ۸۷)

۱-۲- مسئولیت غیر قراردادی (ضمان قهری)

هر چند انجام هر عملی مستلزم انجام عقد قرارداد بین طرفین درگیر می‌باشد، اعتبارات اسنادی نیز از این قاعده مستثنی نیست و صدور اعتبار اسنادی مستلزم توافق و تراضی و انعقاد قرارداد است. بدین شکل که مشتری متقاضی با مراجعه به بانک و اعلام شرایط مورد نظر در واقع ایجاب عقد مذکور را بعمل می‌آورد.

در زمینه اعتبارات اسنادی قواعد و مقررات داخلی و بین‌المللی یکپارچه و منسجم صادر شده است که جدا از قرارداد بین طرفین پایبندی به آن تعهدات و قوانین الزامات می‌باشد. امروزه به عنوان یک اصل پذیرفته شده بین حقوقدانان مرسوم است که گفته می‌شود اعتبار اسنادی از قرارداد پایه مستقل هست. ماده ۳ مقررات متحد الشکل ucp 600 مقرر می‌دارد: اعتبارات ماهیتاً معاملاتی جدا از قرارداد فروش یا قراردادهای دیگری هستند که این اعتبارات براساس آنها گشایش می‌یابد و بانک‌ها به هیچ وجه به این قراردادهای کاری نداشته و از این بابت تعهدی برای آنها ایجاد نمی‌شود، حتی اگر در اعتبار هرگونه اشاره‌ای به قراردادهای پایه نشده باشد. در نتیجه تعهد یک بانک به پرداخت قبولی نویسی و پرداخت برات یا معامله یا انجام هرگونه تعهدی دیگر طبق اعتبار مستقل از ادعاها و یا دفاعیات متقاضی، ناشی از روابط با بانک صادرکننده یا ذینفع خواهد بود. ذینفع در هیچ موردی نمی‌تواند از بابت روابط قراردادی موجود میان بانک‌ها یا میان متقاضی و بانک صادرکننده حقی برای خود قائل شود.

بنابراین رابطه متقاضی و ذینفع در واقع ناشی از قرارداد پایه هست و نه رابطه اسنادی به معنای خاص و در خود اعتبار اسنادی بین متقاضی و ذینفع رابطه قراردادی وجود ندارد. (آقایی فر، پیشین) پس بانک با اشخاص تنها به اعتبار متقاضی و ذینفع بودن رابطه دارد و نه به اعتبار خریدار و فروشنده بودن و در عقد پایه نیز بانک طرف قرارداد نیست و همچنین در اسنادی هیچ رابطه مستقیمی بین متقاضی و ذینفع وجود ندارد. (Rooy, 1984: 34)

بانکی که خود را وارد گردونه اعتبارات اسنادی می‌کند فقط با یک مسئله سرکار دارد و آن این

است که آیا اسنادی که به وسیله فروشنده تسلیم می‌شوند با دستوراتی که خریدار در متن اعتبار مشخص کرده است، مطابقت دارد یا خیر. از همین رو گفته می‌شود که معامله اعتبار اسنادی، معامله اسناد است و اینکه قرارداد اصلی راجع به فروش ماشین یا مواد اولیه و ... هیچ ارتباطی به بانک ندارد. (اخلاقی، ۱۳۸۵: ۸۷)

۱-۲-۱- رابطه بین بانک گشاینده و متقاضی

همانطور که در مسئولیت مدنی طرفین گفته شد، طبق قرارداد منعقد بین متقاضی و ذینفع نحوه و اصول قرارداد طرفین نحوه صدور اعتبارات اسنادی را تبیین می‌کند، اما از طرف دیگر جدا از توافق صورت گرفته در قرارداد بانک گشاینده پس از درخواست متقاضی مبنی بر گشایش اعتبار ملزم به اجرای برخی مقررات مطابق مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی یو.سی.پی. ۶۰۰ هست بدین شکل که ماده ۲ مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی بیانگر این امر هست که هرگونه ترتیباتی به هر نام یا توصیف که برگشت ناپذیر بوده در نتیجه دربرگیرنده تعهد قطعی بانک گشایش کننده نسبت به پذیرش پرداخت در قبال ارائه مطابق باشد. نظر بر این است که برخی اعتبارات اسنادی براساس قرارداد و برخی براساس شیوه نوین پرداخت در تجارت بین‌الملل هست. (افتاده، ۱۳۷۶: ۸۹) فارغ از جنبه قراردادی و غیرقراردادی ماده ۴ یو.پی. سی اعتبارات اسنادی را بنا به ماهیت خود معامله‌ای مستقل از قرارداد فروش یا سایر قراردادهای هست و ارتباط بین طرفین را تنظیم می‌نماید. بصورت کلی می‌توان گفت اعتبارات اسنادی بنا به درخواست متقاضی چه بصورت قراردادی چه غیر قراردادی از سوی گشاینده اعتبار به سود ذینفع افتتاح می‌شود و براساس آن گشاینده اعتبار تعهد می‌کند وجه برات یا مبلغ موضوع مطالبه را تادیه کند. مشروط بر اینکه شرایط قید شده در مقررات اعتبارات اسنادی محرز گردد.

۱-۲-۲- رابطه بین بانک گشاینده و ذی نفع

با گشایش اعتبار اسنادی بانک صادر کننده ملزم می‌شود وجه اعتبار را در اختیار ذینفع قرار دهد که اسناد را مطابق قرارداد ارائه کرده است، درحالیکه هیچ رابطه قراردادی میان بانک صادر کننده و ذینفع وجود ندارد. در بررسی رابطه حقوقی و غیر قراردادی بین بانک گشاینده و ذینفع آنچه بیشترین اهمیت را دارد، بررسی مبنای این الزام هست که در این مبحث بررسی خواهد گردید. معمولاً ذینفع و بانک هیچ رابطه‌ای باهم ندارند زیرا تنها یک رابطه کاری مابین ذینفع و متقاضی وجود دارد که به عنوان قرارداد پایه از آن یاد می‌شود.

ماهیت و کیفیت اعتبار اسنادی نوعی خدمات بانکی است که ماهیت آن به ویژه با توجه به پذیرش مقررات و رویه‌های متحدالشکل روشن است و نیازی به ایجاد قالب حقوقی خاصی

برای آن نیست و اعتبار اسنادی، اعتبار اسنادی است و نه چیز دیگر، تعهد بانک در برابر ذینفع نیز از همین نهاد خاص اعتبار اسنادی یعنی از تعهد بانک در برابر متقاضی به نفع فروشنده ناشی می‌شود ولی تفاوت آن با تعهد به نفع ثالث در آن است که در اعتبارات اسنادی متقاضی و بانک صادر کننده بطور ضمنی حق فسخ قرارداد اعتبار اسنادی و همچنین حق فسخ تعهد به نفع ثالث را که همه تضمینات ذینفع از آن نشأت می‌گیرد اسقاط می‌کنند. (صیاد، ۱۳۷۰)

۱-۲-۳- رابطه بین متقاضی و ذی نفع

در جایی که طرفین در خصوص نحوه پرداخت در قرارداد پایه توافقی نکرده باشند و در مقابل عرف مسلم بر پرداخت از طریق اعتبارات اسنادی نه به عنوان اثر اصلی و مستقیم عقد، بلکه ناشی از توافق و شرط ضمنی طرفین بر عرف موجود است. ماده ۵۴ کنوانسیون بین-المللی ۱۹۸۰ بیان می‌دارد: تعهدات خریدار بر تادیه ثمن شامل اقدامات و رعایت تشریفاتی است که بر حسب قرارداد یا هر نوع قانون یا مقررات دیگر برای امکان تادیه ثمن لازم دانسته شود. این اقدامات بیش از اینکه جنبه اداری داشته باشند، جنبه تجاری و اقتصادی دارند. (گنجی، ۱۳۷۱: ۷۶)

۱-۲-۴- رابطه بین بانک تأیید کننده و ابلاغ کننده با ذی نفع

بانک ابلاغ کننده صرفاً گشایش اعتبار را به اطلاع صادر کننده می‌رساند و هیچ مسئولیتی بر عهده نمی‌گیرد مگر بررسی متعارف صحت اعتبار.

بانک تأیید کننده متعهد است که برات صادره را پرداخت یا قبول کند مشروط بر اینکه صادر کننده اسناد مقرر را ارائه نموده و کلیه شرایط اعتبار را واجد باشد. در این شکل ذینفع هم از جانب بانک گشاینده اعتبار و هم از جانب بانک تأیید کننده تعهدی را به نفع خود تحصیل می‌کند. بانک طرف با ذینفع رو اصطلاحاً بانک کارگزار می‌نامند این بانک اعتبار اسنادی را به نام خود افتتاح و به ذینفع ابلاغ می‌کند و از بانک گشاینده اعتبار نامی به میان نمی‌آورد. در این شکل ذینفع فقط از جانب بانک کارگزار تعهدی را به نفع خود تحصیل می‌کند و بانک گشاینده در مقابل ذینفع مسئول نیست. در این مورد بانک کارگزار در مقابل ذینفع، بانک گشاینده محسوب می‌گردد هر چند در واقع اینطور نیست. لازم به بیان است که زمان شروع اعتبار اسنادی در واقع زمانی است که گشایش اعتبار اسنادی به ذینفع (فروشنده) اعلام شده باشد و ذینفع رسماً از گشایش اعتبار اسنادی مطلع گردد. از آنجا که ذینفع و خریدار در دو کشور متفاوت سکونت دارند و متقاضی نیز معمولاً به بانکی در کشور خود دستور گشایش اعتبار اسنادی را می‌دهد لازم می‌شود که از وجود بانک دیگری نیز بهره مند شود که از آن به عنوان

بانک کارگزار یا بانک ابلاغ کننده یاد می‌شود. از جمله وظایف پایه این بانک جدا از قرارداد مابین متقاضی و ذینفع می‌توان به موارد زیر اشاره کرد. (Dekker, 1998:19) بانک کارگزار به عنوان بانک ابلاغ کننده؛ بانک کارگزار به عنوان بانک تأیید کننده؛ بانک کارگزار به عنوان بانک وصول کننده اسناد؛ بانک کارگزار به عنوان بانک معامله کننده؛ بانک کارگزار به عنوان بانک کارگزار صادر کننده. (Addo, 2008:103-122)

۲- مبنای مسئولیت مدنی طرفین اعتبارات اسنادی

برای بررسی مبنای مسئولیت مدنی در اطراف اعتبارات اسنادی و اینکه بر چه اصلی می‌توان تحقق مسئولیت مدنی را توجیه نمود در ابتدا نظریات مطرح شده در مسئولیت مدنی و همچنین انطباق و عدم انطباق آن را با نظریات موجود بررسی می‌نماییم.

۲-۱- بررسی نظریه خطر در اعتبارات اسنادی

نظریه خطر: هر شخص همیشه نسبت به اعمالی که زبانی را به غیر فراهم ساخته مسئول و ضامن است. ارتکاب تقصیر شرط مسئولیت مدنی نیست، بلکه هرکس محیط خطرناکی را برای جلب سود و منفعت خود ایجاد کند، طبعاً باید پاسخگوی خسارت ناشی از آن نیز باشد. مزیت نظریه خطر: در این نظریه تنها رابطه سببیت بین فعل زیانبار و ضرر وارده در تحقق مسئولیت کافی است. حتی اثبات عدم تقصیر زیان زننده، وی را مبری نخواهد کرد، مگر ثابت نماید حادثه، ناشی از قوه قهریه و عامل خارجی بوده است. مثلاً متصدی حمل و نقل، مسئول سالم رساندن کالا به مقصد است، مگر اینکه اثبات نماید، عدم اجرای قرارداد مربوط به او نبوده و یا قوه قاهره باعث عدم اجرای قرارداد شده است.

معایب نظریه خطر: ۱- ممکن است موجب بی‌عدالتی و برخلاف مصلحت است. ۲- از شکوفایی استعدادها و بکارگیری خلاقیت‌ها می‌کاهد، مانع ریسک‌پذیری افراد می‌شود. (Komninos, 2008:1-14) بنابراین اصل بر مسئول بودن عامل زیان است و اثبات خلاف آن برعهده او است. در اعتبارات اسنادی مسئولیت خطر موضوعیت نداشته و مسئولیت ذی‌نفع، بانک گشاینده و متقاضی نمی‌تواند بر این مبنا واقع گردد.

۲-۲- بررسی نظریه تقصیر در اعتبارات اسنادی

نظریه تقصیر: عمل خلافی که یک شخص در اعمال و رفتار خود که خلاف رعایت معمول و مرسوم در جامعه باشد را رعایت نکند یا از مقررات تخلف و موجب زیان به دیگری شود، مقصر شناخته و باید از عهده جبران خسارت برآید.

مزایای نظریه تقصیر این است که در واقع عدالت به طور کامل اجرا می‌گردد و همچنین در مقابل ممکن بعضی از خسارت‌ها بدون جبران باقی بمانند و همچنین در تقسیم بندی تقصیر به مفروض و عادی، در تقصیر مفروض بار اثبات عدم تقصیر به عهده خواننده و در تقصیر عادی بار اثبات تقصیر به عهده خواهان می‌باشد.

در حقوق ایران، وفق ماده ۵۹۳ قانون مدنی، مبنای مورد پذیرش، تقصیر است. قانون مدنی ایران در ماده ۵۹۰ تقصیر را شامل تعدی و تفریط می‌داند. تفریط ترک عملی است که به موجب قرارداد یا متعارف برای حفظ مال غیر لازم است و تعدی عبارت است از تجاوز کردن از حدود اذن یا متعارف نسبت به مال یا حق دیگری. با این تعریف، تقصیر تخلف از تعهد و التزام قانونی یا قراردادی و یا تجاوز یک شخص به حقوق شخصی دیگر، برخلاف متعارف است. البته قانونگذار ایران در معرفی تقصیر و ضبط معادلها و تعیین حد و مرز هریک کوتاهی کرده است، زیرا در برخی موارد، اصطلاحات معمول و متداول را در معانی دیگری به کار برده است. بر مبنای قواعد عام مسئولیت مدنی حقوق ایران، اصل بر تقصیر است و مسئولیت بدون تقصیر از موارد استثنایی بوده، قاعده‌گذاری ویژه‌ای را می‌طلبید. بنابراین پیش از تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، نظریه تقصیر باید به عنوان مبنای مسئولیت مدنی ناشی از نقض قواعد رقابتی پذیرفته می‌شد. (قاسم زاده، ۱۳۸۷: ۱۱۴)

حقوق مسئولیت مدنی هنوز هم از قید عامل تقصیر رها نشده است و در حقوق بشر کشورها قاعده عمومی این است که تقصیر رکن اصلی ناروایی اضرار و سبب مسئولیت باشد. مسئولیت محض و بی تقصیری امری استثنایی و ویژه موضوع‌های خاص اجتماعی است ولی مفهوم تقصیر به سویی می‌رود که تعادل دو دارایی مرتکب و زیان دیده انجامد. (عمروانی، پیشین)

۲-۲-۱- تقصیر متقاضی

طبق قوانین اعتبارات اسنادی بین‌المللی متقاضی عبارتست از شخصی است حقیقی یا حقوقی که به مبنای قرارداد با فروشنده یا بر اساس پیش فاکتور صادره از سوی فروشنده پس از اخذ مجوزهای لازم جهت واردات بر اساس قوانین کشور وارد کننده، سرانجام با تکمیل فرم تقاضای گشایش اعتبار بانک معینی از وی درخواست می‌نماید که از طریق روش اعتبار اسنادی بهای کالا را به فروشنده داده و یا ترتیب پرداخت را معمول دارد. بنابراین متقاضی در صورت سهل انگاری در پایبندی به وظایف خود و شناخت درست از حسن نیت فروشنده و دینفع می‌تواند مقصر اصلی در بروز تخلف در اعتبارات اسنادی باشد. (دیلمی و سیلمی، ۱۳۹۵)

در تقصیرات اصلی را می‌توان موارد زیر نام برد: ۱- عدم شناخت کافی به شهرت دینفع و کیفیت

محصولات آن ۲- عدم توجه کافی به اعتبار و سوابق کاری بانک ۳- سهل انگاری در توجه به بندهای قرارداد بین طرفین اعتبارات اسنادی.

۲-۲-۲- تقصیر بانک گشاینده

بانک گشایش کننده اعتبار شخصی است که بر اساس دستور یا مطابق درخواست متقاضی اعتبار و با توجه به مقررات و دستورالعمل‌های بانکی کشور اقدام به گشایش اعتبار می‌نماید و تعهد می‌نماید در صورتیکه ذینفع کالا را بر حسب تقسیم وظایف تحویل، و شرایط و مقررات اعتبار را رعایت و اسناد را مطابق آنچه در اعتبار ذکر گردیده است در موعد مقرر به بانک تسلیم نماید، ترتیب پرداخت وجه کالا را به فروشنده بدهد. حال با این اوصاف نقش بانک گشاینده اعتبار در عقد قرارداد اعتبارات اسنادی کلیدی هست و عدم تعهد به وظایف فوق الذکر و سهل انگاری در موارد می‌تواند منجر به شناخت این طرف به عنوان قصور کننده قرارداد باشد. در صورتیکه بانک صادر کننده ورشکسته شود متقاضی و ذینفع هر دو متضرر می‌شوند. زیرا متقاضی موقع گشایش اعتبار مبلغ اعتبار را در اختیار بانک گذاشته است و یا ممکن است معادل مبلغ اعتبار در حساب بانکی مسدود شده باشد که در این حالت حق استفاده از آن را ندارد و از طرفی فروشنده هم نمی‌تواند با ارائه اسناد وجهی بدست آورد. حال می‌خواهیم بدانیم صرفنظر از مقررات ورشکستگی این تقصیر برعهده کیست؟ اگر قائل به آن باشیم که گشایش اعتبار به منزله پرداخت است و با گشایش اعتبار مالکیت محل به فروشنده منتقل می‌شود در این صورت باید قائل بر آن بود که خریدار به تعهدش عمل کرده است و مسئولیتی ندارد. پس ضرر و زیان را مشتری باید تحمل کند ولی دانستیم که گشایش اعتبار پرداخت تلقی نمی‌شود و در نتیجه به صرف گشایش اعتبار محل به فروشنده منتقل نمی‌شود. برای پاسخ به سوال پیش گفته صرفنظر از مقررات ورشکستگی و انتقال محل اعتبار باید بین دو حالت قائل به تفکیک شد. حالت اول در صورتی است که متقاضی بانک را انتخاب کرده باشد که در این مورد از آنجا که خود وی را انتخاب صحیح و درست بانک قصور کرده است پس خود متقاضی باید ضرر ناشی از ورشکستگی بانک را تحمل کند. در ضمن گفتیم که صرف گشایش اعتبار به منزله پرداخت نیست بنابراین خریدار باید ثمن را به فروشنده بپردازد. اما حالت دوم در جایی هست که خود فروشنده از خریدار بخواهد در بانک معین گشایش اعتبار کند در این حالت فروشنده متحمل قصور و ضرر زیان خواهد شد. مطالب فوق بیانگر این هست که عامل اصلی قصور در اعتبارات اسنادی خریدار و فروشنده هستند و بانک گشاینده در صورت خلاف در انجام اصول قانونی مقصر شناخته می‌شود. (John, 2003: 1-36)

۲-۲-۳- تقصیر بانک تأیید کننده

در اعتبارات اسنادی تأیید شده ممکن است بانک دیگری بعنوان تأیید کننده وجه در صحنه حاضر گردد که به بانک تأیید کننده اعتبار معروف است و ممکن است تضمین و تأیید اعتبار توسط بانک گشایش کننده و یا بانک کارگزار انجام پذیرد و نیازی به صحنه آمدن بانک ثالث نباشد. با توجه به تعریف فوق وظیفه بانک تأیید کننده تأیید دو بانک هست که باعث بالا رفتن ادعای حق از متقاضی و ذینفع از این بانک شود و قصور کوتاهی این دوبانک پیش از اینکه باعث متخلف شدن این دوبانک شود در مضان اتهام قرار خواهد گرفت.

۲-۲-۴- تقصیر بانک ابلاغ کننده

بانک ابلاغ کننده بانکی است که معمولاً در کشور فروشنده قرار دارد و بانک گشایش کننده وی را به کارگزاری انتخاب می‌نماید. مسئولیت بانک فوق ابلاغ اصل اعتبار و اصلاحات مربوط به فروشنده و بررسی اسناد ارائه شده در صورتیکه از طرف بانک اصلی اجازه پرداخت داشته باشد نسبت به پرداخت نیز اقدام و یا فقط اسناد را معامله می‌نماید. با توجه به وظایف بانک ابلاغ کننده شناخت دقیق سوابق طرفین و بررسی جوانب قرارداد از وظایف اصلی این طرف هست و کوتاهی در این موارد منجر به شناخت بانک ابلاغ کننده به عنوان مقصر در صورت خلاف در قرارداد گردد یکی از نکاتی که بانک کارگزار یا بانک معامله‌کننده اسناد در نظر داشته و رعایت می‌کند، در نظر گرفتن حسن شهرت و حسن ایفای تعهد بانک گشاینده اعتبار اسنادی است، یعنی هنگام دریافت پیام گشایش اعتبار جهت ابلاغ به ذی‌نفع (فروشنده)، قبل از اینکه نوع پیام و متن پیام گشایش اعتبار را بررسی کند، میزان خوش‌نامی بانک طرف اعتبار اسنادی یا بانک متعهد پرداخت وجه اعتبار اسنادی (همان بانک گشاینده) و نحوه دسترسی یا کانال انتقال وجه به ذی‌نفع و میزان مسئولیت خود را مد نظر قرار داده و سپس اقدام به بررسی کارشناسانه و یا ابلاغ متن اعتبار اسناد وفق مقررات UCP به ذی‌نفع را می‌کند.

بر این اساس در مرحله معامله اسناد حمل نیز بانک کارگزار یا بانک معامله‌کننده اسناد حمل، چنانچه اعتبار اسنادی دیداری باشد، پس از قبول و پذیرش اسناد (با توجه به متن اعتبار اسنادی و اختیاری که بانک گشایش تفویض کرده) حساب بانک گشاینده را بدهکار و حساب فروشنده را بستانکار می‌کند. البته در این مورد نیز بحث‌های تفصیلی دیگری وجود دارد، ولی چنانچه نحوه پرداخت در اعتبار اسنادی مدت‌دار باشد، کارگزار معامله‌کننده اسناد هنگام ارسال اسناد طی پیامی سررسید پرداخت مورد تعهد بانک گشاینده و مبلغ اسناد مورد پذیرش را به بانک گشاینده اعلام و درخواست تأیید سررسید و مبلغ را می‌کند که بر اساس

عرف موجود و وفق مقررات UCP بانک گشاینده بلافاصله باید ظرف مدت پنج روز کاری از تاریخ دریافت اسناد حمل و پیام بانک کارگزار، پیام قبولی یا عدم قبولی خود را اعلام کند و براساس مقررات UCP، چنانچه بانک گشاینده ظرف مدت مقرر پیام قبولی یا تایید خود را ارسال نکند، بانک کارگزار چنین تلقی می‌کند که سررسید و مبلغ، مورد تایید بوده و هیچ‌گونه اعتراضی بعد از این تاریخ متوجه بانک کارگزار نخواهد بود. با این فرض چنانچه بانک کارگزار درخواست تنزیل اسناد را از طرف فروشنده داشته باشد (حتی اگر پیام تایید بانک گشاینده را دریافت نکرده باشد)، با توجه به مقررات و ضوابط بانکی (بین‌المللی و داخلی) می‌تواند اسناد را به اتکاء تعهد و تضمین بانک گشاینده که در تعریف اعتبار اسنادی آمده (وفق تعریف UCP که مورد پذیرش تمامی بانک‌های بین‌المللی و وفق نظر اتاق بازرگانی است) تنزیل را به انجام برساند. بنابراین بانک کارگزار در صورت قصور در انجام وظایف در خیلی از موارد می‌تواند عامل قصور باشد. (محبی، ۱۳۸۹: ۴۸-۳۸)

۲-۲-۵- تقصیر ذی نفع

شخصی است حقیقی یا حقوقی که در واقع فروشنده کالا و طرف اصلی خریدار در عرصه قرارداد می‌باشد. وی موظف است ظرف مهلت مقرر در اعتبار و با توجه به شرایط بکار رفته در متن تمام تلکس کالا را تسلیم نماید. در عرصه اعتبارات اسنادی بانک طرف اصلی فروشنده جهت پرداخت می‌باشد. همچون متقاضی ذینفع نیز باید شناخت کافی از سوابق کاری، حسن شهرت متقاضی و بانک‌های طرف قرارداد داشته باشد تا با خیال راحت حق خود از بابت فروش محصول را دریافت کند، عدم شناخت کافی از این موارد و معامله با افراد و طرف‌های بدسابقه و بدون شهرت مناسب منجر به خسارت قابل توجه به خود شود به عنوان نمونه در یک پرونده: درخواست کننده اعتبار به سبب کیفیت کالا نسبت به اخذ دستور دادگاه اقدام کرد. پیشنهاد ذینفع مبنی بر کاهش بهای معامله مورد قبول واقع نشد و درخواست کننده اعتبار خواستار لغو تمام معامله بود. لازم به ذکر است که قیمت فولاد در خلال مدت بستن قرارداد، مشخص شدن قیمت خرید و سررسید پرداخت، افزایش پیدا کرد. بانک اتریش عقیده دارد با توجه به اختیارات داده شده در بند ب ماده ۱۲ هنگامی که بانک تأیید کننده وجه اسناد را پرداخت کند به طور مستقل، اجازه مطالبه وجه از بانک گشایش کننده را بر اساس بند پ ماده ۷ خواهد داشت. بنابراین بانک گشاینده باید بلافاصله در سررسید نسبت به پوشش وجه مطالبه شده اقدام کند. حتی اگر براساس دستور دادگاه بانک گشاینده از پرداخت وجه به ذینفع اعتبار یا پرداخت بابت اعتبار یا دریافت وجه درخواست کننده اعتبار منع شده باشد.

حال، نظر اتاق بازرگانی بین‌المللی در مورد رفتار بانک گشاینده چیست؟ آیا از زمان اجرای نشریه ۶۰۰ تاکنون هیچ یک از بانک‌های عضو با چنین مشکلی مواجه بوده‌اند؟ پاسخ: به موجب بند ب ماده ۱۲: «بانک گشاینده با تعیین یک بانک دیگر برای قبولی برات یا پذیرش تعهد پرداخت مدت دار، این بانک را مجاز به پیش پرداخت بابت خرید برات قبول شده یا تعهد پرداخت مدت دار پذیرفته شده توسط آن بانک می‌کند.» همچنین در بخشی از بند پ ماده ۷ آمده است: «... پوشش وجه اسناد ارائه شده مطابق با شرایط اعتبار تحت اعتباری که در مقابل قبولی یا پرداخت مدت دار قابل استفاده است، اعم از اینکه بانک تعیین شده قبل از سررسید نسبت به پیش پرداخت یا خرید اسناد اقدام نموده باشد.»

بانک تأیید کننده با توجه به بند الف ماده ۱۴ اسناد را رسیدگی کرده آنها را مطابق تشخیص داده است. باید توجه داشت اگرچه طبق دستور دادگاه، بانک گشاینده از پرداخت به ذینفع منع شده لیکن پرداخت صورت گرفته و اکنون موضوع بازپرداخت توسط بانک گشاینده به بانک تأیید کننده در رسید پرداخت مطرح است. با افتتاح یک اعتبار مدت دار که نزد بانک تأیید کننده قابل استفاده است بانک گشاینده به آن بانک اجازه می‌دهد که تعهد پرداخت مدت دار او را خریداری کرده و پیش پرداخت کند به شرط آنکه اسناد مطابق باشد. (بند ب ماده ۱۲) بانک گشاینده اسناد را پذیرفته و زمان پرداخت را نیز تأیید کرده است. واضح است که بانک گشاینده نمی‌تواند دستور قضایی را ندیده بگیرد و دفاعیه آنها مبنی بر عدم پوشش وجه بر پایه دستور قضایی است. گرچه به نظر می‌رسد که دستور قضایی با توجه به کیفیت کالا صادر شده و بانک تعیین شده‌ای که درست اقدام کرده، باید در امان باشد. چنین اموری نباید تأثیری در منافع بانک تعیین شده در مورد دریافت پوشش از بانک گشاینده داشته باشد. در این راستا باید به مواد ۴ و ۵ یو سی پی نیز اشاره داشت. (شیرازی، ۱۳۹۱)

۲-۳- بررسی نظریه تضمین حق در اعتبارات اسنادی

از نظر صادرکننده، جمع دو فاکتور اعتبارات اسنادی و ارزش اعتباری بانک ضامنی که در محل اقامت صادرکننده واقع است، به اطمینان خاطر وی می‌افزاید. این امر امکان بی‌دفاع ماندن صادر کننده در مقابل خطرات ورشکستگی وارد کننده یا عدم پرداخت ثمن را کاهش می‌دهد. در نبود اعتبارات اسنادی، صادر کننده چه بسا مایل نباشد با وارد کننده‌ای معامله نماید که او را نمی‌شناسد، زیرا نمی‌خواهد بدون تضمین و اطمینان از پرداخت ثمن از کالای خود جدا شود. مقصود این نیست که بانک ورشکسته نمی‌شود. اما احتمال اینکه بانکهای

معتبر ورشکسته شوند، اندک است. مضافاً به اینکه، صادرکننده وضعیت اعتباری یک بانک را آسان‌تر از وضع اعتباری یک وارد کننده خارجی می‌تواند ارزیابی کند. گذشته از این، چنانچه بانک پیش از پرداخت ثمن به صادرکننده ورشکسته شود، صادرکننده می‌تواند (جهت پرداخت ثمن) علیه وارد کننده اقامه دعوا کند، قطع نظر از اینکه وارد کننده قبلاً ثمن را کلاً یا جزئاً به بانک ورشکسته پرداخته باشد یا نپرداخته باشد. بنابراین، صادرکننده پوشش حمایتی مضاعفی را داراست و تنها به هنگامی تحت تأثیر ورشکستگی قرار می‌گیرد که هم وارد کننده و هم بانک، ورشکسته شوند. اعتبارات اسنادی، پرداخت ثمن به صادر کننده را به مجرد ارائه اسناد مقرر تضمین می‌کند، چنان تضمینی که در اثر اختلافات ناشی از قرارداد پایه (بیع) تضعیف نمی‌گردد. با استفاده از اعتبارات اسنادی فروشنده می‌تواند با اطمینان خاطر از اینکه ثمن پرداخت خواهد شد، مبیع را ارسال کند. خریدار نیز می‌تواند با بازپرداخت مبلغ اعتبار به بانک اسناد را دریافت نموده و با اطمینان از اینکه کالای منطبق با قرارداد ارسال شده، کالا را تحویل بگیرد. بدین سان اعتبار اسنادی، وارد کننده را از خطر پرداخت ثمن به صادرکننده‌ای که تعهدات ناشی از معامله پایه را ایفا ننموده، مصون می‌دارد. بانکهای در زنجیره پرداخت که معمولاً پیش از اینکه مبلغ اعتبار توسط وارد کننده بازپرداخت شود، ثمن را می‌پردازند یا تعهد پرداخت مؤجل آن را برعهده می‌گیرند، بر اسناد حمل، حق وثیقه کسب می‌کنند. بانک گشاینده اعتبار معمولاً بر اسناد، بر کالاهایی که این اسناد معرف آنها هستند و بر اموال عادی وارد کننده حق وثیقه تحصیل می‌نماید. بانک کارگزار یا تأییدکننده نوعاً بر تعهد بانک گشاینده اعتبار یا گاهی بر اسناد حمل، اعتماد و اتکا می‌کنند. (مافی و عبدالصمدی، ۱۳۹۴: ۱۴۵-۱۱۵)

شرایط و مقررات اعتبار مبنای اصلی شرایط و مقررات اعتبار درخواست متقاضی اعتبار است که بر مبنای توافقات میان وی و فروشنده صورت می‌پذیرد. مهمترین این شرایط عبارتند از: مشخصات کالا، مبلغ و سررسید اعتبار جهت حمل و معامله اسناد.

۲-۳-۱- اصل استقلال در اعتبارات اسنادی

اصل استقلال اعتبارات اسنادی از مهم‌ترین ویژگی‌های اعتبار اسنادی قلمداد می‌شود براساس این اصل از قرارداد که به قاعده تفکیک هم معروف است، قرارداد گشایش اعتبار از قرارداد مبنایی منفک و مستقل بوده و ماهیت جداگانه دارد در قرارداد مبنایی طرفین حقوق و تکالیفی دارند که پرداخت وجه کالا یکی از آنها است. خریدار می‌تواند به هر شیوه‌ای که در قرارداد توافق شده، آن را بپردازد. درجایی که اعتبار اسنادی به عنوان شیوه پرداخت معین شده باشد خریدار با مراجعه به بانک درخواست گشایش اعتبار کرده و پرداخت وجه آن را در صورت ارائه

اسناد مشخص می‌کند. همچنین به موجب این اصل قرارداد اعتبار اسنادی از قرارداد متقاضی اعتبار و بانک گشاینده اعتبار، مستقل و منفک است و وصف تجربیدی اعتبار اسنادی از دو قسمت تشکیل شده است: از یک سو تعهد گشاینده اعتبار از رابطه معاملاتی پایه‌ای که به منظور آن تعهدات اعتبار اسنادی گشایش یافته، مستقل و مجزا است. از سوی دیگر تعهد بانک گشاینده از قرارداد گشایش اعتبار نیز جدا و مستقل است. چنانکه گفته شد، بین معاملات اعتبار اسنادی و معامله پایه که زمینه صدور اعتبارنامه را فراهم ساخته، رابطه تبعیت برقرار نیست، بلکه تمام این روابط علی‌الاصول مستقل از یکدیگرند. (بهرامی، ۱۳۷۸)

تعهد بانک نه تنها مستقل از قرارداد پایه است، بلکه تعهدی مجزا و مستقل از تعهد پرداختی است که خریدار براساس معامله پایه برعهده دارد؛ به این معنا که تعهد بانک اوصاف و کیفیات تعهد خریدار مبنی بر پرداخت ثمن را ندارد. بانک نسبت به قرارداد پایه، ثالث و بیگانه است و این موضوع که بانک متعهد می‌شود وجهی که معادل ثمن معامله پایه است را به ذینفع اعتبار بپردازد به این معنا نیست که به یکی از طرفین معامله پایه تبدیل شده است. بنابراین، ایرادهای دفاعی و ضمانت‌های اجرایی ناشی از رابطه پایه نیز در مقابل بانک یا علیه وی قابل استناد نیست. در شرح رسمی ماده ۱۰۳-۵ قانون متحدالشکل تجارت امریکا، اصل استقلال اعتبار اسنادی پذیرفته شده است. همچنین ماده ۴ یو سی پی ۶۰۰ به اصل استقلال اعتبارات اسنادی پرداخته و چنین مقرر می‌دارد که اعتبار برحسب طبیعت خود، معامله‌ای جدا از بیع یا قرارداد دیگری است که اعتبار بر آن مبتنی است. بانک‌ها به هیچ‌وجه مرتبط یا ملتزم به این قرارداد (قرارداد پایه) نیستند، هرچند در اعتبار به آن قرارداد اشاره و ارجاع داده شده باشد. فروشنده تا زمانی که ثمن معامله را دریافت نکرده، همواره با این خطر روبرو است که خریدار ورشکسته شود یا شرایط لازم برای تأدیه ثمن را نداشته باشد و یا با استناد به عیوب موجود در قرارداد به نحوی از انجام تعهد خود در مقابل ثمن طفره رفته و یا به هر نحوی در جهت تقلیل یا تقسیط آن بکوشد. استفاده از روش اعتبار اسنادی این نتیجه را در پی دارد که به موجب اصل استقلال اعتبار اسنادی فروشنده به‌طور قطع و فارغ از خطرات فوق و از طریق بانک گشاینده اعتبار بر ثمن دست می‌یابد. بانک گشاینده اعتبار نیز نمی‌تواند ایرادها و دفاعیه‌هایی که در قرارداد گشایش اعتبار میان او و متقاضی مطرح است را در برابر ذینفع استناد نماید. ایرادهایی همچون عدم پرداخت کارمزد ناشی از گشایش اعتبار یا اعسار متقاضی اعتبار (خریدار)، وقوع تهاوت، فسخ قرارداد گشایش اعتبار به سبب وجود یکی از خيارات قانونی و غیره. (کمالی، ۱۳۶۷) هیچ‌یک از ایرادهای فوق مجوز امتناع بانک از ایفای تعهد اعتبار در برابر ذینفع نیست. براساس اصل استقلال یا وصف

تجربیدی، تعهد بانک گشاینده اعتبار به صرف ارائه اسناد به ظاهر مطابق با مفاد و شرایط اعتبار با مطالبه وجه اعتبار توسط ذینفع موجه است، مگر اینکه تقلب وی ثابت شود که در این صورت، مانع جریان اصل استقلال اعتبار اسنادی شمرده می‌شود.

بنابراین در یک معامله اعتبار اسنادی، توجه گشاینده اعتبار صرفاً به این امر معطوف است که آیا اسناد ارائه شده از سوی ذینفع برحسب ظاهر با شروط و تعلیقات مقرر در اعتبار اسنادی انطباق دارد یا خیر. گشاینده اعتبار حق دارد برای کل وجوهی که پرداخته به متقاضی اعتبار رجوع کند ولو آنکه اسناد، مجعول از کار درآید یا حاوی اظهارات مزورانه باشد مشروط بر اینکه گشاینده اعتبار، وجه را با حسن نیت و در مقابل اسنادی که بر حسب ظاهر مرتب و منطبق است، پرداخته باشد. ماده ۳۴ یو.سی.پی. متضمن این نکته است که :

بانک هیچ تعهد یا مسئولیتی در قبال شکل، کفایت، صحت، اصالت، تزویر یا اثر حقوقی هیچ سند یا شروط عام یا خاصی که در سند گنجانده شده یا به سند اضافه می‌گردد بر عهده نمی‌گیرد و بانک هیچ تعهد یا مسئولیتی در خصوص اوصاف، کیفیت، وزن، کمیت، وضعیت ظاهری، بسته بندی، تحویل، ارزش یا وجود کالا که در سند بیان شده و هیچ تعهد یا مسئولیتی در خصوص حسن نیت یا افعال یا ترک افعال، ملاتت مالی، عملکرد یا اعتبار ارسال کنندگان، متصدیان حمل، واسطه‌های حمل و نقل، مرسل الیهیم یا بیمه گران کالا یا هر شخص دیگری برعهده نمی‌گیرد.

تنها تکلیف گشاینده در مقابل متقاضی اعتبار این است که برای اطمینان از اینکه اسناد، مطابق با شروط و تعلیقات اعتبار نامه هستند مراقبت معقولی را به عمل آورد. حتی در صورتی که معامله پایه فسخ شده یا متقاضی اعتبار ورشکسته شده باشد، گشاینده ملزم است وجه را بپردازد مشروط بر اینکه اسناد ارائه شده منطبق با اعتبار باشد. اصل استقلال اعتبار، همانند خود اعتبار اسنادی به واسطه عرف و عادت تجاری پدید آمده است. گشاینندگان اعتبارات اسنادی بانکداران هستند نه تجار؛ بانکداران تنها ملزم اند که اسناد را بررسی کنند نه کالا یا خدمات را و اعتبار اسنادی صرفاً می‌تواند یک ابزار اسناد محور بوده که گردش آن باید وابسته به آنچه از ظاهر اوراق مشاهده می‌شود باشد نه وابسته به وقایع خارج از اسناد. کنترل کنندگان اسناد صلاحیت دارند که انطباق ظاهری اسناد را بررسی کنند اما آنها تکلیفی به انطباق مفاد اسناد با واقعیت خارجی ندارند. (مافی و عبدالصمدی، پیشین)

۲-۳-۱- اصل انطباق دقیق اسناد با شرایط اعتبار

ارزش و تاثیر تعهد ناشی از اعتبارات اسنادی، علی القاعده با تنظیم سند اعتباری که منشا

ایجاد آن تعهد است احراز می‌شود. این قاعده دلایل روشنی دارد. لزوم احترام به شکل و صورت سند و رعایت دقیق مفاد سند، از این جهت است که از قصد و رضای گشاینده سند اعتباری حمایت بعمل آید و این موضوع را به او تفهیم نماید که تعهد او «وصف تجریدی» دارد.

اصل انطباق دقیق اسناد یکی دیگر از اصول بنیادین حقوق اعتبارات اسنادی است. مطابق این اصل، هر یک از اطراف معامله اعتبار اسنادی که بخواهد مبلغ اعتبار را دریافت دارد، ملزم است اسناد منطبق با اعتبار را ارائه نماید. ارائه اسناد تجاری معادل، حتی اگر از حیث ارزش برابر یا بالاتر از اسناد مقرر باشد، کفایت نمی‌کند و ارائه اسناد باید دقیقاً به شیوه و در محدوده زمانی تعیین شده در اعتبار به عمل آید. چنانچه اسناد ارائه شده برحسب ظاهر با شروط و تعلیقات اعتبار دقیقاً منطبق باشد، طرفی که ملزم است تعهد ناشی از اعتبار را ایفا کند، باید اسناد ارائه شده را پذیرفته و با دریافت اسناد، تعهد خود را ایفا کند. او نمی‌تواند جهت ایفای تعهد، شرایطی اضافه کند یا برای فرار از تعهد خود به فراتر از ظاهر اسناد نظر نماید. چنانچه اسناد ارائه شده با شروط اعتبار نامه دقیقاً منطبق نباشد، طرفی که اسناد را ارائه نموده نمی‌تواند مبلغ اعتبار را دریافت دارد. هرچند قرارداد پایه را به نحو کامل اجرا کرده باشد.

از یک سو این اصل بدون شک به منظور حمایت از متقاضی اعتبار طراحی شده است چرا که:

اولاً- اسنادی که در اعتبار اسنادی بویژه در یک اعتبار اسنادی تجاری لازم است معمولاً از طرف مراجع مختلفی صادر می‌گردند.

ثانیاً- بررسی اسناد از سوی بانک نیز امکان عدم اجراء یا سوء اجرای معامله پایه یا پنهان نمودن تقلب در معامله پایه را بیشتر کاهش می‌دهد. به مدد این اصل متقاضی اعتبار اطمینان می‌یابد که مجبور به پرداخت یا بازپرداخت وجه به گشاینده (چنانچه بانک مبلغ اعتبار را پرداخته است) نخواهد بود، مگر در مقابل اسنادی که او تعهد پرداخت را در مقابل آن اسناد لازم الاجرا کرده باشد. اصل انطباق دقیق اسناد با شروط اعتبار که یکی دیگر از اصول بنیادین اعتبارات اسنادی است دوشادوش با اصل استقلال اعتبار، مبانی موفقیت و کار آمدی این ابزار تجاری را تشکیل می‌دهند. مطابق این اصل، پرداخت مبلغ اعتبار منوط به ارائه اسنادی خواهد بود که در متن اعتبار به صراحت قید شده است. در بند الف ماده ۱۴ (یو سی پی ۶۰۰) در این خصوص بیان شده است که: بانک تعیین شده‌ای که موافقت خود را اعلام کرده، بانک تأیید کننده در صورت وجود و همچنین بانک گشاینده باید اسناد ارائه شده را بررسی و صرفاً براساس صورت ظاهر اسناد مشخص کنند که آیا اسناد ارائه شده مطابق با شرایط اعتبار هست

یا نه. انطباق ظاهری اسناد با شروط و تعلقات اعتبار باید براساس عرف شناخته شده بانکداری بین‌المللی همان طور که در این مواد انعکاس یافته تعیین شود. اسنادی که بر حسب ظاهر- شان متعارض و متناقض با یکدیگر به نظر برسند به عنوان اسنادی محسوب می‌شوند که منطبق با شروط و تعلقات اعتبار نیستند. در رویه قضایی نیز این اصل بدون اختلاف نظر مورد تأکید بوده و هست. (ایمانی مرکب، ۱۳۸۴: ۱۶۳-۱)

۲-۳-۲- عدم مسئولیت بانک گشاینده اعتبار در قبال تخلف از اجرای قرارداد پایه

بانک هیچگونه تعهد یا مسئولیتی نسبت به شکل، کفایت، صحت، اصالت، جعل یا درستی هرگونه سند یا نسبت به شرایط عمومی و خصوصی تصریح شده در یک سند یا الحاق شده بر آن ندارد. همچنین بانک هیچگونه تعهد یا مسئولیتی نسبت به شرح، مقدار، وزن، کیفیت، شرایط، بسته بندی، تحویل، ارزش یا وجود کالا، خدمات یا سایر عملکردهای مرتبط به اسناد یا نسبت به حسن نیت، فعل یا ترک فعل، تصفیه مالی عملکرد یا اعتبار فرستنده، حمل کننده، گیرنده یا بیمه گر کالا یا هر شخص دیگری به عهده ندارد. بانک هیچگونه تعهد یا مسئولیتی نسبت به پیامدهای ناشی از تاخیر، مفقود شدن، مغلوط بودن یا سایر اشتباهات پیش آمده در جریان ارسال هرگونه پیام یا تحویل نامه‌ها و اسناد در صورتی که پیام‌ها، نامه‌ها و اسناد مذکور طبق دستورات مندرج در شرایط اعتبار ارسال شده باشند و یا در غیاب وجود دستور مشخص در شرایط اعتبار و راساً نسبت به ارسال و تحویل سند، نامه و پیام اقدام نموده باشد به عهده ندارد. اگر بانک تعیین شده مطابقت اسناد ارائه شده با شرایط اعتبار را احراز و اسناد را به بانک گشاینده یا تأیید کننده ارسال کند، اعم از اینکه بانک تعیین شده نسبت به پرداخت یا معامله اسناد اقدام نموده یا خیر، بانک گشاینده یا بانک تأیید کننده باید نسبت به پرداخت، معامله یا پوشش وجه به بانک تعیین شده اقدام نماید حتی اگر اسناد حمل در جریان ارسال بین بانک تعیین شده و بانک گشاینده یا بانک تأیید کننده یا بین بانک تأیید کننده و بانک گشاینده مفقود شده باشد. بانک هیچگونه تعهد و مسئولیتی نسبت به اشتباهات در ترجمه یا تفسیر اصطلاحات فنی به عهده نمی‌گیرد و می‌تواند شرایط اعتبار را بدون ترجمه مخابره نماید. (مجموعه قوانین و مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی (UCP600))

نتیجه گیری

یکی از مهم‌ترین خصوصیات اعتبارات اسنادی اصل استقلال آن می‌باشد، به این معنی که ایرادات قرارداد پایه به تعهد ناشی از اعتبار اسنادی مربوط نمی‌باشد و بانک‌های طرف قرارداد

نیز نمی‌توانند به ایرادات مزبور استناد کنند. عنوان مثال وجود هرگونه نقص و کاستی بانگ گشاینده را نمی‌توانند از مسئولیت خود نسبت به فروشنده و خریدار ساقط کند. یا به عبارات دیگر ذینفع طبق توافق صورت گرفته بین خود و خریدار بانک مدارک لازم را به بانکها ارائه کند و بانکها نیز می‌توانند طبق قوانین بین‌الملل در هر مرحله که مدارک و اسناد کافی برای اثبات جعل و تقلب مشاهده کردند باعث مسدود شدن حساب‌های مربوط به معامله شوند. اصل استقلال اعتبار، دکترین لزوم انطباق دقیق ارائه با مفاد اعتبار، اصل نهایی بودن پرداخت، و اصل منع مداخله قضایی در مکانیسم اعتبار اسنادی تا پیش از پرداخت مبلغ اعتبار با توسل به تدابیر احتیاطی‌ای همچون دستور موقت، از جمله قواعد حقوق اعتبارات اسنادی است که در خدمت ارتقای کارایی و فایده تجاری سیستم اعتبار اسنادی می‌باشد، مسئولیت ذینفع به سبب نقض تضمیناتی که به عهده گرفته است و جریان اصول حقوق قائم مقامی در پرداخت که مبتنی بر مفهوم لزوم ممانعت از دارا شدن غیر عادلانه می‌باشد. قواعدی است که پس از پرداخت وجه اعتبار قابل اعمال گردند و در خدمت عادلانه کردن مکانیسم اعتبار اسنادی می‌باشند و اصول دادگستری و حق‌گزاری و عدالت را در این شعبه از دانش حقوق استحکام می‌بخشند که در واقع در زمره مسئولیت مدنی غیر قراردادی قرار می‌گیرد. در مقابل مسئولیت دیگر اطراف اعتبارات اسنادی که شامل متقاضی که اقدام به قرارداد با بانک گشاینده جهت گشایش اعتبار نموده و قراردادی مستقل از قرارداد پایه به شمار رفته و همچنین دیگر بانک‌های پرداخت کننده، تأیید کننده و ابلاغ کننده در صورت وجود داشتن به واسطه بار شدن تکالیف در حدود قرارداد، در نتیجه مسئولیت ایجاد گردیده در زمره مسئولیت قراردادی می‌باشد. با مطالعه عرف‌ها و رویه‌های متحد الشکل در خصوص قانون حاکم در صورت بروز اختلاف که بعضاً این عرف‌ها قانون داخلی را حاکم تلقی نموده‌اند و در کنار این منبع اختصاصی، حقوق داخلی کشورهای مربوطه نیز، بویژه در مسائل مربوط به اصل انطباق دقیق اسناد و اصل استقلال اعتبار و مسائل مرتبط با استثنای مهم بر اصل استقلال یعنی ایراد تقلب، حقوق اعتبارات اسنادی را تکمیل خواهند کرد. ضمن اینکه علاوه بر صرفاً جنبه تکمیل کنندگی حقوق داخلی به علاوه منابع اختصاصی عرف‌ها و رویه متحد الشکل، این موضوع طرح می‌گردد که وقتی اطراف اعتبارات بیش از حد معمول بوده و هر یک در کشوری متفاوت وجود داشته باشند، قانون کدام کشور ارجحیت بر قانون دیگر داشته و حاکم بر مسئولیت می‌باشد. یکی دیگر از مباحثی که قابل تأمل می‌باشد که به واسطه اعتبارات اسنادی چه اشخاصی را می‌توان مسئول تلقی نمود و مسئولیت از نوع پیش قراردادی هم می‌تواند در زمره مباحث و

دعای مرتبط با اعتبارات اسنادی مطرح گردد. موضوع دیگر قابل بیان در خصوص میزان و تقسیم مسئولیت در مواردی که بیش از یک بانک در روند پرداخت اعتبار فعالیت داشته و معمولاً به عنوان کارگزار فعالیت می‌نمایند که البته در بعضی موارد مانند ماده ۳۷ مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی، صراحتاً عدم مسئولیت در این موارد را برای بانک گشاینده و ابلاغ کننده ذکر نموده است. یا در مواردی که عدم پرداخت به واسطه فورس ماژور و مصادیق دیگر آن باشد که بانک مسئولیتی نخواهد داشت، اما فارغ از وضع این مقررات ما با اصول حقوقی و قواعد حقوقی سروکار داشته که همگی آنها اصل کامل جبران خسارت و ضرر را تبیین نموده و فارغ از داخلی و یا بین‌المللی بودن روابط و معاملات نه تنها هیچ کسی نمی‌تواند اعمال حق خویش را وسیله ضرر رسانیدن به دیگران قرار دهد بلکه در صورت بروز خسارت، اعاده وضع به حالت سابق از طریق روش‌های متداول جبران خسارت صورت پذیرد.

یکی از بهترین راهکارهای قابل توصیه در خصوص کاهش جعل و تقلب در خصوص معاملات بر پایه اعتبارات اسنادی می‌تواند این باشد: که برای دستیابی به معیارها و ضوابط متقن داخلی و در عین حال حفظ کارآمدی و سودمندی اعتبارات اسنادی و جلوگیری از سوء استفاده دینفغان متقلب از سازوکار اعتبار اسنادی قانونگذار محتاطانه مرزهای دقیق استقلال اعتبار اسنادی از قرارداد پایه را مشخص کند تا تعادلی منصفانه بین منافع متعارض طرف‌های درگیر در عملیات اعتبارات اسنادی برقرار شود. در این راستا شناسایی صریح اصل استقلال کامل اعتبارات اسنادی از قرارداد پایه و ایرادات مربوط در این راستا به تاسی از مقررات متحد-الشکل اعتبارات اسنادی (یوسی پی ۶۰۰) بعنوان قواعد جهانی حاکم بر عملیات اعتبارات اسنادی و همسو با گرایش و رویه غالب و یکسان در حقوق تجارت بین‌الملل به تسهیل مبادلات فراملی، دستیابی به بازارهای فرامرزی و توسعه و ارتقای شهرت ایران در پذیرش معیارها و استانداردهای شناخته شده بین‌المللی یاری خواهد رساند. از طرف دیگر پذیرش صریح وصف تجریدی اسناد و اصل عدم توجه ایرادات در قوانین از طرف مقنن نیز صرف نظر از همسویی با کنوانسیون ژنو، حکومت چنین روش و شیوه بر اسناد تجاری را در کشورهایی همچون کشور خودمان تا حد زیادی تثبیت خواهد کرد.

منابع فارسی

کتاب

- زمانی فراهانی، مجتبی (۱۳۸۳)، اعتبارات اسنادی و مسائل بانکی، چاپ دوم، انتشارات ترمه
- شیرازی، فریدون (۱۳۹۱)، پژوهش‌های موردی در روش‌های پرداخت بین‌المللی (۱۱۰ مورد براساس نظرات رسمی کمیسیون بانکداری اتاق بازرگانی بین‌المللی)، انتشارات جنگل، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی، چاپ دوم
- قاسم زاده، سیدمرتضی (۱۳۸۷)، مبانی مسئولیت مدنی، میزان، تهران
- کاتوزیان، امیرناصر (۱۳۸۷)، مسئولیت مدنی، تهران، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران
- (۱۳۸۸)، حقوق مدنی، جلد اول، انتشارات میزان، چاپ اول، تهران
- گنجی، محمدرضا (۱۳۷۱)، اصول تجارت جهانی: آشنایی با انواع اعتبارات اسنادی، چاپ اول، انتشارات راهیان دانش، تهران
- نشریه «مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی» UCP ۶۰۰ (۱۳۸۵)، ترجمه محمد صالح ذوقی، انتشارات کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللی، چاپ اول

مقالات

- احمد دیلمی، فاضل سلیمی (۱۳۹۵)، مبانی مسئولیت مدنی ناشی از اعمال رویه‌های ضد رقابتی (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و اتحادیه اروپا)، مجله پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره ۲۰، شماره ۴
- اخلاقی، بهروز (۱۳۸۵)، بحثی پیرامون اعتبارات اسنادی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۲۱
- افتاده، غلامحسین (۱۳۷۶)، ماهیت حقوقی اعتبارات اسنادی، مجله اتاق بازرگانی، شماره ۳۵۵، آبان
- همایونی، احمد (۱۳۹۱) بررسی ماهیت حقوقی اعتبار اسنادی و ضمانت نامه‌های بانکی بین-المللی و مقایسه آن، دو فصلنامه پژوهشی اتاق بازرگانی، شماره ۶، زمستان
- حسن بهرامی و همکاران (۱۳۹۱)، مسئولیت محض، مبانی و مصادیق، مجله مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۳، شماره ۱
- عمروانی، رحمان (۱۳۸۷)، روابط حقوقی طرفین اعتبارات اسنادی، مجله فقه و حقوق، سال چهارم، شماره ۱۶

- محمدرضا حسینی و همکاران (۱۳۹۳)، بررسی ماهیت حقوقی انتقال اعتبار در مقررات متحد الشکل اعتبارات اسنادی اتاق بازرگانی بین‌المللی (ucp600)، مجله پژوهش‌های حقوق تطبیقی، دوره ۱۸، شماره ۲

- همایون مافی، راضیه عیدالصدی (۱۳۹۵)، بررسی تطبیقی وصف تجریدی در اسناد تجاری با اصل استقلال در اعتبارات اسنادی، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۷۷

خبرگذاری

- بهرامی، بهرام (۱۳۷۸)، وصف تجریدی در اسناد تجاری «سلسله درس‌های حقوق تجارت کاربردی ویژه کارآموزان قضایی»، انتشارات روزنامه رسمی کشور، تابستان
-..... (۱۳۷۸)، وصف جایگزینی در اسناد تجاری، انتشارات روزنامه رسمی کشور، پاییز

پایان نامه

- آقای فر، حسن (۱۳۷۷)، روابط طرفین اعتباری اسناد، پایان نامه کارشناسی ارشد
- ایمانی مرکبد، م (۱۳۸۴)، اصول حقوقی حاکم بر اعتبارات اسنادی، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه امام صادق (ع)
- صیاد، لیندا (۱۳۷۰)، اعتبار اسنادی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران
- کمالی، یاسان (۱۳۶۷)، بررسی اعتبارات اسنادی در قالب عقد جعاله، تحقیقات دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، پاییز

English References

Books

- Hoogland, J.H.(1986), **Exporters' practical guide to letter of credit**, collections, contract guarantees, Bank of monteral, Canada
- komninos, a.p(2008), **EC private antitrust enforcement**, hart publishing, Oxford / portland
- Kouladis, Nicholas(2006), **Principles of Law Relating to International Trade**
- Rooy, Frans(1984), **Documentary credit**, London

Articles

- Addo, Ebenzer (2008), **Non-Documentary Requirement in Letters of Credit Transactions, What is the Banks Obligation Today?** Journal of Business Law, Issue

Thesis

- johan, schelin(2003), **Letter of credit and the doctrine of strict compliance**, Thesis international and comparative trade law University of uppsal